

PŘEDMLUVA

Ochrana životního prostředí je veřejným zájmem, deklarovaným i judikaturou Ústavního soudu ČR, přičemž právo na příznivé životní prostředí je jedním ze základních ústavně zaručených lidských práv. Avšak při výkonu svých subjektivních práv nikdo nesmí ohrožovat či poškozovat životní prostředí a další ústavně chráněné objekty přírody nad míru stanovenou zákonem. Při porušení těchto povinností mohou následovat a obvykle také následují režimy uplatňování právní odpovědnosti. V současné době je zřejmé, že lidské aktivity ve spojení s problémem rychlého růstu populace představují pro životní prostředí nadměrnou zátěž překračující kapacitu přírodních systémů, přičemž poškození životního prostředí může být nenapravitelné, pokud předemtné aktivity nebudou účinně regulovány, a to na různých úrovních (celosvětové, regionální či národní). Z hlediska zdrojů ohrožení se nejedná jen o tradiční nadměrné využívání přírodních zdrojů a zatěžování životního prostředí různými formami znečišťování (průběžné emise plyných a tekutých látek, ukládání odpadů, apod.), ale svoji roli hrají i jednorázové průmyslové havárie, často však s dalekosáhlými a dlouhodobými následky na lidské zdraví, životy, majetek a samozřejmě životní prostředí. I pod vlivem těchto událostí je zřejmé, že otázka prosazování právní odpovědnosti v oblasti ochrany životního prostředí je jednou ze stěžejních témat nejen tohoto právního odvětví, ale i celé environmentální politiky.

Podle čl. 7 Ústavy ČR je stát povinen dbát o ochranu přírodního bohatství a šetrné využívání přírodních zdrojů. Toto ustanovení určuje povinnosti státu ve vztahu k životnímu prostředí a stanoví hlavní zaměření jeho činnosti. V rámci těchto povinností je nepochybně třeba, aby si stát vybudoval nejen právní předpisy obsahující nástroje ochrany životního prostředí a soustavu orgánů veřejné správy, avšak stát také musí myslet na prosazování právních norem v praxi, včetně prosazování ochrany životního prostředí nástroji právní odpovědnosti. V právu životního prostředí rozlišujeme dva základní druhy právní odpovědnosti – odpovědnost za ztráty na životním prostředí a deliktní odpovědnost. Odpovědnost za ztráty na životním prostředí se dále dělí na odpovědnost za škody a odpovědnost za ekologickou újmu. Zvláštním případem je odpovědnost za staré zátěže (historické škody). Deliktní odpovědnost se dělí na odpovědnost trestněprávní a odpovědnost administrativně-právní. Deliktní odpovědnost v rámci práva životního prostředí se od počátku 90. let 20. století postupně stává jak v evropském,

tak i vnitrostátním právu významným prostředkem ochrany kvality životního prostředí, jednotlivých složek, zdraví a života zvířat, ale i člověka, včetně např. i jeho majetku. Její role při prosazování právní odpovědnosti se jeví v právu životního prostředí jako nezapustitelná a klíčová, jak ostatně dokládají i četná rozhodnutí správních orgánů a velmi bohatá judikatura Nejvyššího správního soudu ČR, v menší míře pak i judikatura trestních a civilních soudů.

V této monotematické publikaci se devět autorů z České republiky, Slovenska a Polska zabývá různými aspekty deliktní odpovědnosti na úseku ochrany životního prostředí a jeho jednotlivých složek, a to jak z pohledu platného práva, tak i *de lege ferenda*. Základ tohoto monografického čísla tvoří upravené příspěvky, které zazněly na 15. ročníku mezinárodní vědecké konference z oblasti práva životního prostředí slovanských zemí středoevropského regionu (Česka, Polsko a Slovensko), která se uskutečnila ve dnech 10.–13. září 2014 v školicím středisku Univerzity Karlovy v Peci pod Sněžkou. V rámci programu proběhla druhý den konference sekce na téma „Správní a soudní trestání v ochraně životního prostředí“.

Rád bych za celý autorský kolektiv poděkoval prof. JUDr. PhDr. Michalu Tomáškoví, DrSc., proděkanovi pro vědu, výzkum a ediční činnost Právnické fakulty UK v Praze, který umožnil financování této konference a vydání tohoto monografického čísla Acta Universitatis Carolinae Iuridica v rámci Programů rozvoje vědních oblastí na Univerzitě Karlově (PRVOUK) P06 „*Věřejné právo v kontextu europeizace a globalizace*“.

*doc. JUDr. Vojtěch Stejskal, Ph.D.,
vědecký redaktor*